

Forradalom Pozsonyból

A Jánoska Ensemble

Forradalom (Revolution) – a Jánoska Ensemble ezzel a címmel adta ki második CD-jét a Deutsche Gramophonnál. A patinás lemezcég most is biztosra ment: a friss lendületű crossover együttes első, *Jánoska Style* alcímmel megjelent albuma aranylemez lett, és az új felvétel is mehökkentő superlatívuszokra ragadtatott jó pár, sokat megélt zenehallgatót, például Christoph Eschenbach-ot és Julian Rachlint.

„Hogy miért forradalom? Mert forradalmasítani szeretnénk a klasszikusokat!” – hangzott a nagybőgős Darvas Gyula egyszerű és frappáns válasza. Még hozzá az improvizációval, az előadóművészet régi-új eszközével, amely mára majdnem teljesen kikopott a koncertgyakorlatból. Elég, ha a hatalmas improvizátor elődökre, Bachra, Mozarta, Lisztre, Chopinre gondolunk. A mi produkcióink nagy része improvizáció, kicsit a dzsessz, kicsit a népzene, kicsit a szabad variáció szellemében – ezért nincs két egyforma produkciónk, és ezt imádja a közönség, a szakma pedig nagyra tartja. (Furcsa mód még a kritikusok is.)

Ez lenne a már fogalommá vált „Jánoska-stílus”? A négy muzsikus klasszikusan képzett, kiváló hangszeres virtuóz, mégis úgy működnek, mint egy kamarazenei dream team. Ennek ellenére az együttes zenélés mindenki egyértelműen mégsem rejti el, hanem inkább kiragyogtatja virtuózi képességeiket. Merthogy az improvizációs hajlam mellett ez a másik erősségük. Egyaránt járatosak Paganini zenéjében, amelyet látványos romantikus hegedűpárba és improvizált dzsessz-variációk formájában adnak elő (*Paganinoska*), és nagy kedvvel foglalkoznak minden bécsi és „bécsiesch” zenével. A feldolgozások és eredeti kompozíciók-utánérzések változatossága zavarba ejtő. Csupán pár példát kiragadva: saját *Musette*-tel tisztelegnek a legnagyobb bécsi hegedűs, Fritz Kreisler emléke előtt, hamisítatlan Jánoska-rumbát alkotnak a halhatatlan Wolfgang Amadeusnak hódolva, és a *Kék Duna* keringő számos parafrázisa mellett sorra kerül a „legbécsibb” színpadi mű, *A denevér* egyik valcere is, amelyből fergeteges csárdást és balkáni finálét alakítanak ki. Bár feldolgozásaikban leásnak az inspirációt nyújtó zene gyökereihez, mindig látványosan modern közelítésre törekednek. Klasszikusok, jazz, népzene és világzene, latino, pop. Sokszor meglepő kombinációkra találunk: Beatles és Bach? A *Yesterday* és Bach csellószvitjének tizenhatod-menetei sokkoló, mégis briliáns párosításként hatnak. „A legnagyobb kihívásunk és törekvésünk, hogy olyat alkossunk, amire az eredeti zene szerzője is büszke lenne”, mondja az együttes zongorista-arranzsőrje, Frantisek Jánoska.

Miben különbözik az együttes a többi crossovertől? Paradox módon éppen klasszikus hangzásában. A 2 hegedű, nagybőgő, zongora összeállítás egyrészt nagyon bécsies, sokaknak talán a fogalommá vált „bécsi templomi trió”-t juttatja eszébe. Vagy a két dallam-hangszeres dzsesszkvartettet, meg a triószonáta-együttest. A hagyomány persze nemcsak a szemnek nyújt fogódzót: a két virtuóz hegedűs versengése, az alapot szolgáltató és gyakran virtuóz kadenciáiba belefeledkező zongora, illetve a szintén szólóimprovizáló nagybőgő kvartettje ugyan váltogatja a zenei stílusokat, de a könnyed hangulatú rögtönzés tökéletes klasszikus iskolázottságú hangszerkezeléssel párosul.

A pozsonyi születésű Jánoska-fivérek (a két hegedűs Ondrej, Roman, és a zongorista Frantisek) zenészcsalád hatodik nemzedékéeként kezdtek zenét tanulni. Mindhárman már fiatalon a legkiválóbb klasszikus hangszeres képzésben részesültek Pozsonyban és Bécsben, ahogy a később hozzájuk csatlakozó Darvas Gyula, a híres győri nagybőgős dinasztia sarja is. A Jánoska Ensemble-t 2013-ban hozták létre, jelenleg mindannyian Bécsben élnek.

A testvérek kisgyerekkoruk óta együtt zenéltek, különösen a szlovák és magyar népzene, tágabban a Duna-völgy és a Balkán zenéje vette őket körül a kezdetektől fogva. Mind a négyen bécsi tanulmányait követően kezdték komolyzenészi pályájukat szólistaként és zenekari művészként, mint a bécsi Operaház/Bécsi Filharmonikusok, a Vienna Art Orchestra tagjai, és más jelentős komolyzenei projektek résztvevői. A Jánoska Együttes azután hamarosan a világ legjelentősebb színpadain talált otthonra: Musikverein és Konzerthaus (Bécs), Salzburgi Ünnepi Játékok, Suntory Hall (Tokio), a berlini Filharmónia, Esterhazy fesztivál (Kismarton). Részt vettek a *Projekt Hollywood in Vienna* produkcióban, felléptek Bobby McFerrin, Paco de Lucia, Angelika Kirschlager, Mischa Maisky társaságában. A tavalyi Frühlings in Wien fesztivál hagyományos húsvéti nyitókonzertjén Fischer Ádámmal és a Wiener Symphonikerrel váltottak stílust egy Duna-témájú koncert erejéig (a műsoron több bécsi ihletésű Jánoska-mű, valamint a Konzerthausban ritkán hallható *Galántai táncok* szerepeltek).

Idén májusban a jelképesnek is mondható *Bécsi kapcsolat* című hangversenyen Julian Rachlin vezényletével különleges ősbemutatóra került sor a Konzerthausban: a Wiener Symphoniker és az együttes előadta Frantisek Jánoska *Impressziók a Duna mentén* című 1. szimfóniáját.

Az együttes elsőrangú hangszereseken játszik (a két hegedűs olasz és magyar mesterhangszereken, Darvas egy 18. századi osztrák nagybőgőn, Frantisek a Bösendorfer zongoracég művésze), ezért produkcióikban csak módjával élnek az elektromos hangosítás eszközével, általában nincs is erre szükségük. Szeretnek az emberek szemébe nézni, egyfajta energiacsere megvalósítani. Az improvizáció önmagában is természetességet, spontaneitást jelent, 1-2 szám után mindig lehet érezni, hogy sikerült-e valamivel szíven ütni a hallgatókat. És ha sikerült, még a híresen visszafogott koreai közönséget is álló ovációra tudják készíteni a szülői Art Centerben. „Tőlük féltünk kicsit, és megkönnyebbülést hozó, nagy siker volt”, mondta Darvas Gyula.

A hamarosan bemutatásra kerülő *Impressziók a Duna-mentén* című szimfóniája keletkezési körülményeiről Frantisek Jánoska árult el részleteket. Mint mondta, a Duna-völgy zenei környezete különös jelentőségű inspirációs közeg, hiszen Pozsony, Bécs és Budapest mind a négyük életében fontos szerepet játszik. A komponálás ötletét egy dunai családi nyaralás adta. A szimfónia nagyzenekarra és a Jánoska Együttes tagjaira komponált háromtétéles kompozíció: tétélei a három várost jelképezik, mindháromban megszólal egy-egy jellegzetes hangszer, amiktől különleges *couleur locale* érzet alakulhat ki. Bár minden tételben van egy-egy dallamidézet, önálló invenciójú kompozícióról van szó, amely persze lelkületében, hangulatában szorosan kapcsolódik szlovák, osztrák, magyar dallamokhoz, a népzene és a cigányzene szellemiségéhez. Az 1. tétel tehát a szülőváros nevét, a *Pozsony* címet viseli, megszólal benne a *fujara*, mint jellemző szlovák fúvós hangszer, és egy híres szlovák dallam, a „*Táncolj, táncolj, forogj körbe*”. A második tétel Bécs, sokféle kultúra olvasztótégelye, ahol az alpesi citera

Forrás: Jánoska Ensemble

Híres zenészek a Jánoska együttesről:

„A Jánoska együttes egy rendkívüli társulás, csodálatos feldolgozásokkal – igazi felfedezés voltak a számomra...” (Christoph Eschenbach zongoraművész és karmester)

„A Jánoskák olyanok, mint egy friss tavaszi fuvallat. Kimagasló egyéni tehetségek családi összefogása. Hatásosan tudják ötvözni a zenei műfajok sokaságát, kialakítva egy sajátos hibrid „Jánoska-stílust”, ez sikerük titka.” (Julian Rachlin hegedűművész és karmester)

„Nagyon megragadott a Jánoska együttes eredeti hangja és fantasztikusan virtuóz játéka. [...] egy újszerű, friss muzsikálás.” (Mischa Maisky csellóművész)

„... csodálatos hangszeresek, akiket mindig imádok élőben hallgatni.” (Anna Netrebko énekesnő)

„Most hallgattam meg CD-jüket és a mennyekben vagyok!” (Michel Camilo jazz-zongorista)

„[...] a négy muzsikus megtalálta saját összetéveszthetetlen közös hangját, amelyet magasrendű virtuozitás, szó szerint kimeríthetetlen gondolatgazdagság és varázslatosan behízelgő zeneiség jellemez. Mindezt látszólag a legkisebb erőfeszítéssel... [...] Valóságos ünnep füleinknek!” (Andreas Großbauer, a Bécsi Filharmonikusok korábbi elnöke)

„Óriási az, ahogyan az együttes a jól ismert zeneművekhez nyúl – oly sok fantáziával, zenei beleérzéssel és mesterségbeli tudással... egyszerűen annyira ihletetten.” (Alois Posch, nagybőgőművész, Bécsi Filharmonikusok)

hangja színesíti a zenekart, és amelynek minden zenei elemére rányomja a bélyegét a valcer és rokonműfajainak jellegzetes hármastételes löktetése. A harmadik tétel, amelyben a tárogató egészíti ki a nagyzenekart, Budapestre kalauzol. Itt is, ahogy mindhárom tételben, kiemelt szerepet kap az improvizáció, aminek nemcsak a Jánoska-muzsikusok, hanem a kadenciaszerű szólókat megszólaltató zenekari tagok is örültek. Szabad, quasi improvizált hallgatózenével kezd a primás is, majd a *Rákóczi-induló* felidézésével egy verbunkos és egy rendkívül virtuóz friss csárdás zárja le a darabot.

BÉCS CSAK EGY LÉPÉS – PROGRAMAJÁNLÓ

Schönbrunni Szentivánéji koncert, 2019. június 20.

A Bécsi Filharmonikusok ingyenes szabadtéri „ajándék-koncertje” *Rhapsody in Blue* címmel könnyed-komoly, a *blue* fogalomnak megfelelően sokarcú hangverseny lesz. A célkeresztben Amerika: Bernstein, Gershwin, Barber, amerikai filmzenék, Johann Strauss amerikai vonatkozású Jubilee-valcere, Dvořák „Új világ” szimfóniájának egyik tétéle. A karmester Gustavo Dudamel, a *Kék rapszódia* szólistája Yuja Wang.

Honvéd Férfikar

1914
1918
EMLÉKRE
A HONVÉD FÉRFIKAR
ALAPÍTÁSÁNAK

www.honvedferfekar.hu

* www.facebook.com/hferfekar